

De sekscarrousel

Mathieu Heemelaar 04-11-21

De sekscarrousel is een communicatiespel dat goed aan het begin van een lessenserie op een sociale of gezondheidszorgopleiding op basis van het boek *Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening* kan worden ingezet. De inhoud correspondeert met hoofdstuk 1: beleving van seksualiteit. Het doel is, dat studenten op een originele manier oefenen om te praten over hun seksuele beleving en zich bewust worden van hun eigen remmingen en grenzen en die van medestudenten. Het spel borduurt voort op varianten die door Rutgers zijn ontwikkeld.

De sekscarrousel is evenzeer geschikt als eerste les bij behandeling van het boek *Seksuele vorming en diversiteit*. De nadruk ligt dan sterker op het overwinnen van handelingsverlegenheid en het oefenen in het praten over seksualiteit met kinderen (Pabo) of jongeren (Lerarenopleiding). De nadruk ligt in dit geval ook iets sterker op correcte informatie. Deze studenten hebben zich voorbereid door een paar uur hun kennis over seks bij te spijkeren op www.sense.info.

De sekscarrousel

Voorafgaand aan de carrousel

De sekscarrousel kan gebruikt worden in de eerste les seksuele vorming op een educatieve, sociale of zorg hbo-opleiding. De eerste les begint met het inventariseren van alle woorden voor penis, vulva en geslachtsgemeenschap. Dit is een werkvorm waarbij studenten/leerlingen over hun eerste schroom komen. Op basis van de rijtjes woorden worden afspraken gemaakt welke woorden wel en niet worden gebruikt tijdens de lessen. Een [inspiratievideo](#) geeft veel

informatie over de eerste les. Zie [bijlage 1: opdracht Woordgebruik](#). Als de woorden besproken zijn maakt de docent met de klas afspraken over de vertrouwelijkheid en de samenwerking. Daarna kan de carrousel een positieve, enthousiasmerende start worden van het leren praten over seksualiteit.

Technische voorbereiding

Op kaartjes staan kennis- en belevingsvragen over seksualiteit. Er zijn gele kaartjes met vragen door kinderen in de basisschoolleeftijd en blauwe kaartjes met vragen van jongeren in het voortgezet onderwijs.

Er zijn twee technische varianten mogelijk. De docent kopieert de vellen met vragen (verder op in dit document) op stevig papier, snijdt/knipt ze tot kaartjes met ieder 1 vraag. Voor de helft van de studenten moeten minstens 15 kaartjes beschikbaar zijn.

Tijdens Corona is gekozen voor een PowerPoint variant, waarbij de vragen in beeld kwamen, zodat het gemakkelijker was 1,5 meter afstand te houden. De studenten staan dan niet in kringen maar in rijen. Het voordeel van de papieren kaartjes is dat de duo's zelf hun tempo kunnen bepalen.

Inrichting lokaal

Een even aantal studenten staat of zit in twee gelijke concentrische cirkels opgesteld: een binnenkring en een buitenkring. Elke student heeft dus één andere student tegenover zich. Zo ontstaan tweetallen die met elkaar in gesprek gaan. De studenten in de buitenkring krijgen ieder een stapel kaartjes van de docent.

Werkwijze carrousel

Als de studenten klaar zitten, gaat het als volgt. De studenten in de **binnenkring** spelen **voorlichter**. De studenten in de **buitenkring** spelen **kind of jongere** die **voorgelicht** worden. De rollen en duo's wisselen tijdens het spel op een signaal van de docent.

1. **De student in de buitenkring** (kind/jongere) draait een kaartje van de stapel.
 - a. De buitenkring-student leest de vraag stil voor zich zelf.
 - b. Als hij deze vraag zelf ook zou willen beantwoorden als hij voorlichter zou zijn, stelt hij hem aan de student tegenover zich.
 - c. Als de student hem niet zelf zou willen beantwoorden als hij voorlichter zou zijn, leest hij het volgende kaartje en beoordeelt of hij hem zelf zou willen beantwoorden.
 - d. De student in de buitenkring leest het kaartje hardop voor. Bijvoorbeeld (1^e kaartje) "Ik ben een meisje van 10. Wat is een condoom?"
2. **De student in de binnenkring** (voorlichter) beantwoordt de vraag.
 - a. De voorlichter mag voor hij de vraag beantwoordt maximaal 1 wedervraag aan het kind/ de jongere stellen.

- b. Hij probeert zijn antwoord zo goed mogelijk aan te laten sluiten op het kennisniveau en leeftijdsniveau van het kind/ de jongere. Je kunt er daarbij vanuit gaan dat de kinderen de methode ‘*Kriebels in je buik*’ vanaf groep 1 hebben gehad. Bij middelbare scholieren kun je er vanuit gaan, dat er al wel eerder seksuele vorming is gegeven, maar dat niet alle informatie is blijven hangen.
- c. Alleen de vraag wordt beantwoord, er ontstaat in deze fase van het spel nog geen gesprek.
- d. Nadat de voorlichter de vraag heeft beantwoord, leest het kind de volgende vraag voor.

3. Draaien

- a. Als de meeste voorlichters ongeveer drie vragen hebben beantwoord, geeft de docent een signaal: **de studenten in de buitenkring** (kind) draaien een plaats met de klok mee.
De binnenkring (voorlichter) blijft op dezelfde plaats staan/zitten.
Hier blijven de voorlichters in hun rol maar gaan aan een ander ‘kind’ de vragen beantwoorden. Vervolgens worden weer ongeveer drie vragen gesteld en beantwoord.
- b. Na twee of drie keer draaien, overhandigen de spelers van de buitenkring **de stapel kaartjes** aan de student tegenover hen in de binnenkring.
De rollen wisselen dan: de kinderen worden voorlichters en andersom.
De buitenkring draait weer en dan gaat het weer verder met stap 1.
- c. Bij de volgende wissel laat de docent de buitenkring drie plaatsen met de klok mee draaien.
- d. Wijs er bij een van die wissels op, dat de studenten de regie houden. In het vuur van het spel zijn veel studenten geneigd grenzen te laten versoepelen. Wijs ze er op dat dit gebeurt en dat ze zich af moeten vragen wat ze de volgende dag vonden van wat ze persoonlijk gedeeld hebben.

Alternatief bij oneven aantal studenten

Als u werkt met een oneven aantal studenten, kunt u kiezen voor twee oplossingen:

- a. Een “indraaiende” student, vergelijkbaar met volleyballen met 7 spelers. Steeds zit een student een ronde buiten de kring. Bij de volgende draai van de carrousel draait hij er weer in, en draait de student links van hem naar de stoel buiten de kring.
- b. U kunt ook overwegen, om als docent/begeleider zelf mee te spelen om het oneven aantal spelers op te lossen. Interessant is dan, dat in de interactie docent/begeleider <-> student weer andere grenzen zouden kunnen gelden. Nadeel is mogelijk, dat u minder mogelijkheden hebt om te observeren, of de spelers begeleiding nodig hebben.

Nabespreking

De studenten gaan weer in een grote kring zitten. De docent begint met een open vraag die aan verschillende studenten worden gesteld.

1. Hoe was het om de carrousel te spelen?
2. Was er verschil of je een mannelijke / vrouwelijke / genderfluide student tegenover je had?
3. Was er verschil of je een student tegenover je had die je goed kent en een medestudent die je niet goed kent?
4. Welke vragen wilde je niet stellen en waarom?

5. Welke vraag vond je het lastigst en waarom?
6. Welke vraag vond je het makkelijkst en waarom?
7. Wat zou de reden zijn dat je maar 1 wedervraag mocht stellen?) (Veel seksuele voorlichters hebben de neiging om bij handelingsverlegenheid wedervragen te stellen zodat zij het beantwoorden van de vraag kunnen ontlopen. Dat is menselijk maar niet pedagogisch: je laat daarmee het kind dat de moed had een vraag te stellen in de kou staan).

In de nabespreking gaat het o.a. om de vraag: welke grens hanteer je in dit persoonlijke gesprek? Waren er verschillen in vragen die je met verschillende gesprekspartners besprak? Welke vraag wilde je niet aan de orde stellen? Wat vond je “gemakkelijke” vragen? Merkte je dat je gaande de carrousel steeds gemakkelijker en opener werd?

De ervaring bij SPH van de Haagse Hogeschool leert, dat studenten aanvankelijk aangeven, dat ze persoonlijke ervaringen niet willen bespreken. Dat is prima, het gaat er om dat je duidelijk weet wat voor jezelf de grens is, dat is ook de functie van dit spel. Toch blijkt ook, dat in het vuur van het spel, de studenten er tussendoor aan herinnerd moeten worden, dat ze hun eigen grenzen goed in de gaten houden. Daarom onderbreekt de docent het spel ook halverwege en wijst de studenten er op, dat ze hun eigen grenzen duidelijk moeten blijven bewaken in de vuur van het spel. Zorg dat je geen vragen stelt en beantwoord waarbij je morgen denkt: had ik dit wel willen delen?

De vragen op de kaartjes is een verzameling die in de loop van decennia stap voor stap is opgebouwd door verschillende docenten seksualiteit, verbonden aan de opleiding SPH van de Haagse Hogeschool.

Carrousel les 2: ad-hoc voorlichten

In een tweede les gaan de studenten gesprekjes voeren. Het beperkt zich dan niet meer tot 1 vraag en 1 antwoord, maar er wordt doorgepraat over het onderwerp. We spreken hierbij van ad-hoc voorlichten: het reageren op spontane vragen over seks en seksualiteit die kinderen en jongeren stellen.

Doel

Het omzetten van handelingsverlegenheid in de professionele vaardigheid om seksualiteit te bespreken en effectieve seksuele vorming te ontwikkelen en te geven.

Nabespreking

Hoe was het om de ad-hoc voorlichting te geven?

Was er verschil of je een jongen/meisje tegenover je had?

Welke vraag vond je het moeilijkste en waarom?

Welke vraag vond je het makkelijkst en waarom?

In welke mate lukte het je om sekspositieve seksuele vorming te geven?

In welke mate lukte het je om LHBTIQ-inclusieve seksuele vorming te geven.

Sekspositief

Bij veel studenten hoor je een echo van de seksuele vorming die ze zelf hebben gekregen. Daarbij is een niet-expliciete norm vaak de verstrengeling van liefde en seks. Zo heb ik talrijke keren in mijn loopbaan studenten op de vraag over coitus de studenten horen zeggen: “Als papa en mama héél erg veel van elkaar houden, dan gaan ze dicht tegen elkaar aanliggen. (...)”

Didactisch advies is om de onderliggende norm expliciet te maken. Seksuele voorlichters dienen zich altijd bewust te zijn van de normen die zij overdragen.

LHBT-inclusief

Wijs de studenten er op dat in elke klas minstens een kind niet-heteroseksueel en niet-cisgender is. De studenten moeten hun voorlichting zo geven, dat ook deze kinderen zich vrij voelen om vragen te stellen over hun beleving en seksualiteit.

Didactische tips

Tot slot kun je de volgende tips geven.

- Beloon het vertrouwen dat je krijgt.
- Stel weinig tegenvragen.
- Geef altijd antwoord of maak een afspraak als je op dat moment geen antwoord wilt of kunt geven.
- Antwoord duidelijk en eenduidig (wees jezelf bewust van je eigen referentiekader).
- Stel een toetsvraag, check zo of dit het antwoord is op wat er gevraagd werd.
- Beloof niets wat je niet waar kunt maken en kom je toezeggingen na.
- Gebruik, indien nodig, visueel materiaal (www.sense.info)

Mathieu Heemelaar

November 2021

Met dank aan talrijke collega's van de Haagse Hogeschool

<p>Jongen/meisje 10 jaar:</p> <p>'Wat is een condoom?'</p>	<p>Jongen/meisje 7-10 jaar:</p> <p>'Wat doet een hoer?'</p>	<p>Meisje 7-10 jaar:</p> <p>'Ik wil later een jongen worden'</p>
<p>Jongen/meisje 7-10 jaar:</p> <p>'Iemand zei: "Vieze flikker". Wat is dat?'</p>	<p>Jongen 7 - 10 jaar:</p> <p>'Als je vaak met je piemel speelt, valt die er dan af?'</p>	<p>Meisje 11 jaar:</p> <p>'Wat is beffen?'</p>
<p>Jongen 7-10 jaar:</p> <p>'Hoe krijg je zaadjes uit je piemel?'</p>	<p>Meisje 7-10 jaar:</p> <p>'Ik wil ook graag een baby in mijn buik'</p>	<p>Jongen 7-10 jaar</p> <p>'Beffen is toch vies!?'</p>

<p>Kind 7-10:</p> <p>'Hoe komt die baby in de buik? En hoe eruit?'</p>	<p>Meisje 11 jaar:</p> <p>'Ik heb bloed tussen mijn benen. Ben ik ziek?'</p>	<p>Kind 7-10 jaar:</p> <p>'Wat is vrijen?'</p>
<p>Jongen 11 jaar:</p> <p>'Waarom heb ik geen haar bij mijn piemel en mijn broer wel?'</p>	<p>Meisje 11 jaar:</p> <p>'Waarom heb ik geen haar bij mijn vagina en mijn zus wel?'</p>	<p>Kind 7-10 jaar:</p> <p>'Mama, wat doe je dan als je met papa vrijt?'</p>
<p>Jongen 11 jaar:</p> <p>'Mijn onderbroek was nat toen ik wakker werd. Heb ik in mijn broek geplast?'</p>	<p>Meisje 11 jaar:</p> <p>'Mijn slipje was nat toen ik wakker werd. Heb ik in mijn broek geplast?'</p>	<p>Jongen 11 jaar:</p> <p>'Hoe kan een homo nou een kind krijgen?'</p>

<p>Jongere 14 jaar:</p> <p>'Ik vrij nooit want van vrijen ga je dood of word je ziek'</p>	<p>Meisje 16 jaar:</p> <p>'Als je al een paar maanden verkering hebt, hoort het er toch bij dat je gaat neuken?'</p>	<p>Jongere 15 jaar:</p> <p>'Ik zag gisteren twee mannen met elkaar zoenen, gatverdamme. Ze mogen wel homo zijn, als ik het maar niet hoeft te zien'</p>
<p>Jongere 12 jaar:</p> <p>'Een jongen, die het veel doet is stoer, een meisje is een hoer'</p>	<p>Jongen 13 jaar:</p> <p>'Is het moeilijk om een maagdenvlies door te steken?'</p>	<p>Jongere 18 jaar:</p> <p>'Als iemand seropositief is dan kan hij/zij toch niet meer vrijen?'</p>
<p>Jongen 17 jaar:</p> <p>'Ik ga niet vreemd, dan hoef ik toch ook geen condooms te gebruiken?'</p>	<p>Meisje 17 jaar:</p> <p>'Het is toch normaal als het pijn doet'</p>	<p>Meisje 16 jaar:</p> <p>'Als je verkering hebt, dan is het toch niet meer normaal om aan zelfbevrediging te doen?'</p>

<p>Jongen 14 jaar:</p> <p>'Alleen homo's neuken toch van achteren?'</p>	<p>Meisje 12 jaar:</p> <p>'Wat is beffen?'</p>	<p>Jongen 17 jaar:</p> <p>'Hoe komen meisjes dan klaar, er komt toch niks bij hun uit?'</p>
<p>Meisje 14 jaar:</p> <p>'Ik ben bang dat het van onderen niet helemaal klopt bij mij.'</p>	<p>Meisje 14 jaar:</p> <p>'Als je de pil gaat gebruiken, moet je dan eerst helemaal onderzocht worden?'</p>	<p>Jongen 16 jaar:</p> <p>'Kan een pik te klein zijn om goed te kunnen vrijen?'</p>
<p>Meisje 16 jaar:</p> <p>'Het lijkt me zo vies om te pijpen'</p>	<p>Meisje 16 jaar:</p> <p>'Scheurt mijn maagdenvlies als ik een tampon gebruik?'</p>	<p>Jongen 16 jaar</p> <p>'Hoe weet je of je homo bent?'</p>

Opdracht 1: Woordgebruik

	Les	1 begin lessenserie seksuele vorming
	Thema	Veilige sfeer
	Vorbereidende opdracht	1
	Ontwikkeling opdracht	Mathieu Heemelaar seksualiteit@xs4all.nl

Dit is een voorbereidende opdracht bij de 1^e les op de hogeschool: we gaan er van uit, dat je de opdracht voorbereid hebt voorafgaand aan de les. Seksuele en relationele vorming begint met het vaststellen van welke woorden voor professional en cliënt acceptabel zijn. Dit geldt ook voor de docenten en studenten aan de minor *Seksualiteit en diversiteit*, maar evenzeer voor gesprekken over seksualiteit tussen collega's in het werkveld. Tijdens deze opdracht spreek je als docent en klas met elkaar af welk taalgebruik acceptabel is tijdens de lessen. Door het uitspreken van 'sekswoorden' oefen je je bovendien in het gemakkelijker praten over seksualiteit. Je maakt zo een eerste stap van handelingsverlegenheid naar het bespreken van seksualiteit op een professioneel niveau.

Deze opdracht is geformuleerd voor de minor *Seksualiteit en diversiteit*. Aangepast kun je hem ook goed gebruiken als startopdracht in een klas (po en vo), in een team (lerarenopleiders, hulpverleners, leerkrachten) of in een trainingsgroep voor cliënten.

Deel 1 Inventariseren

1A Maak individueel thuis voor de les een lijstje met alle woorden die je kent voor het vrouwelijk geslachtsorgaan (de vulva). Probeer dit lijstje zo lang mogelijk te maken.	1B Maak daarna een lijstje met alle woorden die je kent voor het mannelijk geslachtsorgaan (de penis). Probeer dit lijstje zo lang mogelijk te maken.
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10

1C In de les inventariseert de docent de woorden voor het vrouwelijk geslachtsdeel. Studenten vullen nieuwe woorden aan die nog niet genoemd zijn tot alle woorden opgeschreven zijn. Daarna gebeurt hetzelfde voor het mannelijk geslachtsdeel. Een student schrijft de woorden op een bord.

1D Daarna tellen we in de les hoeveel woorden er op elke lijst staan. Vaak zijn er meer woorden voor het mannelijke geslachtsdeel. Vaak ook is de connotatie bij mannelijke woorden agressiever en bij het vrouwelijke geslachtsdeel liever en meer versluierd.

Deel 2 Woordgebruik vroeger en nu

Bij deze oefening wordt er gekeken met welke sekswoorden je zelf bent opgevoed en welke woorden je tegenwoordig worden gebruikt.

2A Vul de kolommen 1, 2, 3 en 4 in het schema individueel thuis in. Vul daarbij maximaal één woord per cel in. Vul geen woord in als je het niet weet of als er geen woord voor werd gebruikt. Je hoeft hier nog niet met je ouders te praten, dat komt bij opdracht 2. Schrijf op welke woorden jij je herinnert. **Kolom 5 vul je nog niet in.**

	1	2	3	4	5
<i>Welk woord werd/wordt gebruikt voor:</i>	<i>Door je ouders/ opvoeders</i>	<i>Door jouzelf als kind</i>	<i>Door jouzelf nu privé</i>	<i>Door jou als stagiaire</i>	<i>Taboe-woord groep</i>
Vulva					
Penis					
Geslachtsgemeenschap					
Clitoris					
Homoseksualiteit					
Masturbatie					

2C Klassengesprek

1. De docent vraagt mensen te vertellen wat ze opvallend vinden bij het invullen van de woorden.

Vervolgens gaat de klas in gesprek over welke woorden passend zouden zijn om te gebruiken bij gesprekken over seksualiteit met cliënten. Ieder kan dan tijdens of na de les zijn eigen keuze invullen in kolom 4.

2. De klas houdt rekening met de beleving van anderen bij bepaald woordgebruik. Er worden afspraken gemaakt over welke woorden wel en niet gebruikt worden in de lessen seksualiteit (voor geslachtsdelen, de geslachtsdaad, homoseksualiteit enzovoort). Die woorden schrijf je in kolom 5. De afspraken worden per klas op Blackboard vastgelegd.